

Bodem- en ondergrondprofessional, de tijd is rijp om je te bemoeien met de energietransitie

*Door Alzira Schaap, Royal HaskoningDHV
Samen de Diepte in – regio Twente*

Op weg naar een nieuwe energievoorziening

Hoe ziet de toekomstige energievoorziening eruit in jouw regio? Gemeenten en provincies zijn daar druk mee bezig. Het landelijke Klimaatakkoord stelt dat 16% van alle energie in 2023 uit duurzame bronnen moet komen en dat er op land (via wind en zon) 35 terawattuur (TWh) aan duurzame elektriciteit per jaar moet worden opgewekt. Elke regio komt daarvoor met een 'eigen bod': de Regionale Energiestrategie (RES). Over een half jaar moet het concept gereed zijn en is het besluit aan de politiek.

Mogelijkheden en beperkingen van de ondergrond

Een ding is duidelijk: met alleen elektriciteit komen we er niet. Warmte is daarom ook een belangrijk onderdeel van de strategie naar meer duurzame energie. Het verwarmen van huizen en kantoren kan op verschillende manieren. Denk aan restwarmte die vrijkomt bij productieprocessen, het verbranden van biomassa en warmte uit zon of water. Met name ten aanzien van warmte is winning en opslag in de ondergrond interessant. Zoals het opslaan van Warmte en Koude (WKO), heetwateropslag en het boren naar diepe aardwarmte (geothermie). Naast de plek van warmte in de RES, vraagt het Klimaatakkoord om een 'Transitievisie Warmte'. Gemeenten staan hiervoor aan de lat. Eind 2021 moet de transitievisie, met voorstellen voor aardgasvrije alternatieven en bijbehorende kosten, klaar zijn.

Wat betekent die warmtetransitie eigenlijk voor de ondergrond? Ten eerste een even zo grote ombouwoperatie van de ondergrondse infrastructuur. Zo onderzoekt Cogas in Twente momenteel de mogelijkheden om bestaande gasleidingen in te zetten voor bio- of waterstofgas en alternatieven als warmtenetwerken. Ten tweede is een toename van drukte in de ondergrond voorzien met de komst van WKO's. Ook is er nog heel veel onbekend: want wat zijn eigenlijk de langetermijneffecten van geothermie?

Rol van de bodem- en ondergrondprofessional

Zowel de RES als de Transitievisie Warmte, vragen om kennis van de ondergrond. En dus is er een rol voor professionals die veel weten van bodem en ondergrond. Jos Mol, senior beleidsadviseur binnen de gemeente Enschede, zegt daarover: "Organiseer kennis rondom de diepe ondergrond. Het bijeenbrengen van locatie-specifieke kennis over de mogelijkheden van de ondergrond is nodig om als bodemprofessional advies te kunnen geven en mee te kunnen denken in bodemenergie-trajecten." Die benodigde kennis overstijgt de gemeentegrenzen en is bovendien al grotendeels, maar versnipperd, aanwezig bij bijvoorbeeld de provincie, de Omgevingsdienst en bedrijven als de NAM, Nouryon of drinkwaterbedrijf Vitens. Kijk daarvoor ook buiten de regio, zo zijn Den Haag en Zwolle al vrij ver met geothermie. "Ga het niet alleen doen als gemeente, maar zorg voor een groep of netwerk die regio breed kan werken aan deze vragen," oppert Lydia Plant, beleidsmedewerker duurzaamheid binnen de gemeente Almelo.

Samen de diepte in bodem & ondergrond in de Omgevingswet

Het gaat verder dan het organiseren van kennis volgens Jos Mol: “Het is belangrijk dat je als bodemprofessional niet alleen aanlevert wanneer daarnaar gevraagd wordt, maar dat je een eigen visie ontwikkelt.” De tijd is rijp om je als bodemprofessional te bemoeien met de RES en de Transitievisie Warmte. “Verdiep je erin, stel vragen en leg contacten. Bodemprofessionals zouden van de zijlijn naar het middenveld moeten bewegen. Zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren met de kennis die binnen het bodemwerkveld aanwezig is,” geeft Lydia aan. De wens tot samenwerking moet echter van beide kanten komen. En die wens is er ook, Danny van Deursen, procesbegeleider RES Twente, heeft eenzelfde oproep aan alle RES-collega’s in het land: “Zoek je bodemcollega’s op en nodig ze uit bij het opstellen van de regionale energiestrategie. Zonder hun kennis blijven de kansen en beperkingen van de ondergrond een blinde vlek.”

Het kan meerdere kanten opgaan

Wat willen we uiteindelijk? Een RES en Transitievisie Warmte die de mogelijkheden van de ondergrond zo goed mogelijk benut en een realistisch beeld geeft over de beperkingen? Of een RES en Transitievisie Warmte met matig onderbouwde aannames over de mogelijkheden en wellicht zelfs keuzes die de ondergrond zeker niet ten goede komen; en problemen voor de toekomst betekenen? Het kan beide kanten opgaan. Lydia Plant legt uit waarom dit zo belangrijk is en waarom een bodemprofessional hier een grote verantwoordelijkheid heeft: “Een nieuw concept als ‘Ecovat’, een betonnen constructie in de ondergrond gevuld met water om het op temperatuur te houden, heeft consequenties. Je legt een blokkade neer in de ondergrond. Daarnaast ontstaan er steeds meer ideeën rondom energieopslag in oude zoutwinningslocaties of gasvelden. Laat je niet verrassen als dergelijke concepten ineens opduiken in jouw gemeente.”

Bemoei je ermee

De boodschap van Lydia Plant, Jos Mol en Danny van Deursen is duidelijk: bodemprofessional, het is tijd om je te bemoeien met de energietransitie. Organiseer kennis over de diepe ondergrond samen met andere gemeenten, gebruik kennis die al aanwezig is bij bedrijven en overheden, en ontwikkel een visie. Maar wacht niet tot je alle kennis hebt vergaard en alle details bekend zijn. Leg nu al contacten met collega’s die met energie bezig zijn, stel vragen en geef aan welke informatie jij kan leveren. Daar kan de RES en Transitievisie Warmte alleen maar beter van worden.

Wil je meer weten?

‘Samen de diepte in’ en ‘Onder Twente’ organiseren regelmatig verdiepende sessies over bodem-gerelateerde uitdagingen, zoals de Bodemkoffie en het Bodemcafé waar dit onderwerp uitgebreid aan de orde is geweest.

Onder Twente

Onder Twente is de regionale samenwerking ondergrond tussen de 14 Twente gemeenten en de provincie Overijssel. In Twente trekken overheid, inwoners, bedrijven en wetenschap met Onder Twente samen op om het mozaïek van belanghebbenden in de ondergrond en bodem in kaart te brengen en samen tot duurzame oplossingen te komen.

Meer info via: www.ondertwente.nl

Samen de diepte in

Samenwerking van zes regio’s en adviesbureaus in het kader van het kennisprogramma uitvoeringsconvenant Bodem & Ondergrond. Samen doen we in de regio kennis en ervaring op over de plek van bodem en ondergrond in maatschappelijke opgaven en in de omgevingsvisies. De lessen leggen we vast en delen we met andere regio’s.

Meer info via: www.samendedieptein.nl